-SZINOPSZIS-

Veszprém – A királynék városa

munkacímű vártörténeti kiállításhoz

2020-2021

Helyszín: Hősök Kapuja, Veszprém

Veszprém vára a magyar királynék és püspökök névleges és tényleges otthona is volt évszázadokon keresztül. A kereskedelem, az ipar, az oktatás és a művészetek szellemi központja.

Az őskor óta erődített várhegy a magyar államalapítás után egyházi és közigazgatási központ lett székesegyházzal és az ispánsági várral.

Veszprém évszázadokon keresztül Gizella öröksége révén a magyar királynékhoz kapcsolódott. A város püspöke a királyné gyóntatója és kancellárja volt. Emellett pedig az ispánság a környező területeket irányította. Az egyház hatalmas terület felett uralkodott, melynek egyik adminisztratív központja szintén Veszprém volt. A Drávától a Dunáig terjedt fennhatósága. A hit mindent átszőtt a középkor életében és a város mindennapjaiban is aktívan volt jelen, de csak az egyház volt képes ellátni az akkori közéleti, szociális és közigazgatási feladatokat is. Szerepe tehát nagyobb volt, mint a mai egyházszervezetnek.

Veszprém az országban az első városok között volt, melyről tudjuk, hogy kereszténnyé lett. A középkor végére legalább 8 templom és kápolna, valamint 3 kolostor működött a városban. A köztereket és városrészeit ezek a szakrális épületek határozták meg, a központi terek ezek körül alakultak ki. Ispotályok, iskolák, kereskedők és iparosok házai és műhelyei szegélyezték e tereket.

A város két piacán a távolsági kereskedelem résztvevői is megálltak. S mindennek a központja a Várhegyen található Mindenszentek vára és a püspöki vár volt.

A kiállítás e központi szerepet szeretné hangsúlyozni, bemutatva olyan tárgyakat és történeteket, melyek Veszprémet kiemelik a környék, de az ország középkori várai és városai közül. A vár, mint egyházi és közigazgatási központ jelenik meg, egy-egy tárgy/tárgycsoport köré szerveződve. A földszinti térben főként az Államalapítás-kori, Árpád-kori időszakra koncentrálunk, míg a galériát megszüntetve a második szinten a végvári rendszer korszaka elevenedik meg, ruházat, eszközök és makett bemutatása révén.

A földszinten és a második szinten a kiemelkedő jelentőségű tárgyak köré szőjük a történetet, míg a lépcsőházban az eseménysor mellé helyezünk el tárgyakat.

Első szint tárgy - történet

10. századi kard, mely a Bakonyban került elő – államalapítás, István és Koppány harca, a keresztény és pogány világ összecsapása Veszprém környékén.

A Veszprém-Nyilasok lelőhelyről származó **limoges-i kancsók** a püspöki hatalom és az egyházi gazdagságot jelenítik meg.

A veszprémvölgyi kolostorból származó **apátnői botvég**, egyrészt utal a keleti és nyugati kereszténység találkozására Veszprémben és az országban, valamint Gizellához kapcsolódunk az apátnői kegytárgy kapcsán, így egyszerre hangsúlyozzuk Veszprém emblematikus alakjának életútját, valamint a veszprémvölgyi kolostor szerepét is – megemlítve a régi hagyományt mely szerint itt készült Gizella által a koronázási palást.

Egy **palmettás kőfaragvánnyal** utalnánk az ország területén első székesegyházra, valamint a püspökség szakrális építészetére.

Második szint tárgy – történet

A központi elem egy olyan **geológiai makett**, mely a várhegyet ábrázolja. Ezen megjelenítve **Giulio Turco 1572-es felmérését** a Veszprémi várról.

Emellett **16.** (19.?) **századi vért**et mutatunk be, mely a legszebben példázza Veszprém szerepét a végvári rendszerben, mint Európa védőbástyája.

A korszakból kiemeljük még azt a **kora újkori világi gyermek viselet rekonstrukcióját**, mely a város legkorábbi öltözetének is tekinthető, egyben a török kor világi viseletét jeleníti meg. A vár anyagi kultúrájának megjelenítéséhez pedig **török pipát, habán edényt,** külkapcsolatokra nézve pedig egy **XIV. Lajos érmét** helyezünk ki.

Lépcsőház történet – tárgy

A lépcsőház egy olyan **idővonal**, amely a várhoz és annak életéhez köthető, *párba állítva a világtörténelemben lévő eseményekkel.* A földszintről őskorból indulunk, tárgyak: **vonaldíszes kerámia, mészbetétes edényt, a római kori Jupiter oltárt**, amelyek a várhegy területén kerültek elő, kvázi kiemelve a történelem folyamából. Feljebb haladva **avar nyílhegyet, nyakperecet**, a középkorból évekhez köthető eseményeket jelenítünk meg, majd Ferenc József és Sissi kapcsolódását. A felső lépcsőfordulóban az ívbe vezető ajtó A lépcsőházban lehetőség szerint falba süllyesztett vitrinekben helyezzük el a tárgyakat.

Idővonal korszakok – tárgyak

vonaldíszes kerámia Ő.2008.7.1.
mészbetétes kerámia kultúrája
római kor – Jupiter oltárkő
népvándorláskor – nyakperec/ nyílhegy
Képes Krónika a Karolingokról
1000 államalapítás, Gizella, Székesegyház
1276 – oklevél a főiskoláról
1313 – örökös ispáni szerződés
1552 – Veszprém eleste
1696 – a török kor vége
18. század a vár átalakulása
Ferenc József és Sissi
Magyar Királyi Honvéd Légierő 101. "Puma" Honi Légvédelmi Vadászrepülő osztály majd ezred története.

Hősök Kapujának íve

Az ív belmérete (~1.5x1.7m) alkalmas arra, hogy a „Puma” légvédelmi ezredhez kapcsolódva egy vadászrepülő szimulátort (félbevágva) megépítsünk, ebbe digitális elemeket alkalmazva archív fotókat, dokumentumokat mutatunk be, illetve a repülőgép kabinját megépítjük, melybe be lehet ülni. A vár légifelvételét vetítjük.

Terasz

Egy olyan kültéri, járható és feltekerhető „burkolatként” elhelyezett, a teljes teraszt lefedő társasjátékot helyezünk, amely város jeles személyeihez, történeti esemenyekehez (1552-es várostrom) kapcsolódik. Ezt csoportok, iskolások családok használhatják. Továbbá kihelyezünk fegyvermásolatokat.

Képi megjelenítés:

Képes Krónika ábrázolása: István és Gizella templomot alapít, vagy Koppány legyőzése

Veszprém látképe Ortelius kiadványából 1603

Európa térkép jelölve a magyar királynék származási helye

Audió:

Legalább 5 nyelvű hangos vezetés a kiállításban (magyar, angol, német, francia, orosz)

A káptalan 1538-as levele Ferdinándhoz (audió)

Gregorián zene, világi végvári ének, effektek

Digitális elem:

VR szemüveg – Ádám Iván fotója a székesegyház tetején

Makett digitalizálása – várkapu, macskalépcső (kiskapu) Dubniczay ház udvara

Digitális rekonstrukció? – Gulio Turco alaprajza

Egyéb elemek:

Beállított bábú (török támadó harcos a lépcsőházban)

Fényjáték a kiállításban (a hangos vezetéshez kapcsolódó megvilágítás)

Az üvegablakok „bezárása” nyitható faajtókkal (egyrészt a fény lezárása miatt, másrészt koncepción kívüliek)

Pátkai Ádám Sándor

régész-kurátor

Laczkó Dezső Múzeum